

Tehlikeli Atıkların Denetimi, İdari ve Adli Cezalar

Jale AFŞAR¹

¹ İstanbul Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Anadolu Yk.Çevre Denetimleri Şb.Md., Barbaros Bulvarı No:137 Balmumcu Beşiktaş, 34349, İstanbul.
E-posta:jafsar@csb.gov.tr

Öz Çalışmanın amacı üretim ve faaliyetleri sonucu tehlikeli atık oluşumuna sebep olan tesislerin bu atıkların toplanması, depolanması, taşınması, geri kazanılması yada bertarafına kadar geçen süreçte insan sağlığına ve çevreye zarar vermeyecek şekilde yönetimi ile ilgili alınacak önlemler, tabii olunan hukuki ve teknik sorumluluklar, yükümlükler, yasak ve sınırlamalar, mevzuat kapsamında yapılacak olan denetimler ve mevzuat kapsamındaki idari ve adli cezalar konusunda bilgi vermektir. İlgili mevzuatta konuyla ilgili olarak belirlenmiş olan tüm hükümlerin bir arada sunularak atık üreticisinin yükümlülüklerini kavraması ve mevzuata aykırılık durumlarında karşılaşacağı adli ve idari cezalar konusunda bilinçlenmesi amacıyla hazırlanan çalışma mevzuat hükümleri esas alınarak hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler *adli; denetim; idari ceza; tehlikeli atık;*

1. Giriş

Tehlikeli atık üreticilerinin yükümlülüklerini belirleyen mevzuat;

- Tehlikeli Atıkların Sınırlar Ötesi Taşınımının ve Bertarafının Kontrolüne İlişkin Basel Sözleşmesi (15.5.1994 tarih ve 21935 sayılı R.G.),
- 2872 sayılı Çevre Kanunu (5491 sayılı kanunla değişik.),
- Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği (14.03.2005 tarih ve 25755 sayılı R.G.),
- Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmelik (05.07.2008 tarih ve 26927 sayılı R.G.),
- Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelik (26.03.2010 tarih ve 27533 sayılı R.G.),
- Atıkların Yakılmasına İlişkin Yönetmelik (06.10.2010 tarih ve 27721 sayılı R.G.),
- Atık Ara Depolama Tesisleri Tebliği (26.04.2011 tarih ve 27916 sayılı R.G.) ile belirlenmiştir.

2. Tehlikeli Atık Tanımı

Genel olarak tehlikeli atık; İnsan sağlığına ve çevreye zarar verebilen, tutuşabilen, patlayıcı, oksitleyici, enfeksiyon yapıcı, tahriş edici, zararlı, toksik, kanserojen, korozif gibi tehlikeli kabul edilen özelliklerden birini veya birden fazlasını gösteren atıklardır.

2872 sayılı Çevre Kanununda tehlikeli atık; fiziksel, kimyasal ve/veya biyolojik yönden olumsuz etki yaparak ekolojik denge ile insan ve diğer canlıların doğal yapılarının bozulmasına neden olan atıklar ve bu atıklarla kirlenmiş maddeler olarak ifade edilmiştir.

Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliğine göre; Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin ekinde yer alan EK-IV'te (A) işareti ile gösterilmiş atıkların herhangi tehlikeli atık konsantrasyonuna bakılmaksızın tehlikeli atık sınıfına girerken, aynı listede (M) işareti ile gösterilmiş atıklar EK-III B'de verilen tehlikeli atıkların eşik konsantrasyonu üzerinde bir değere sahipse tehlikeli atıktır.

Ayrıca doğal karakterleri ya da oluşmalarına neden olan aktiviteye bağlı olarak Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği ekinde yer alan EK-3 A'da veya EK-3-B'de bulunup E- 4'te verilen maddeleri içeren atıkların, Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin ekinde yer alan EK-III A'daki özelliklerden bir veya birkaçına sahip olmaları ve EK-III B'de verilen tehlikeli özellikleri göstermeleri durumunda tehlikeli atık olarak sınıflandırılır.

3. Tehlikeli Atık Üreticilerinin Yükümlülükleri

3.1. Genel ilkeler

- Atıkların kaynağında en aza indirilmesi için gerekli tedbirlerin alınması esastır,
- Atık yönetiminin her safhasında çevre ve insan sağlığına zarar vermeyecek tedbirler alınmalıdır,
- Atıkların, Bakanlıktan lisans almış bertaraf tesisleri dışında ticari amaçlar ile toplanması, satışı ve bertaraf edilmesi, diğer yakıtlara karıştırılarak yakılması yasaktır,
- Atıklar fiziksel, biyolojik ve kimyasal ön işlemler haricinde doğrudan başka bir madde veya atıkla karıştırılamaz ve seyreltilemez,
- Atıkların geçici depolanması işleminin atığı üreten tesis içinde yapılması esastır. Ancak tesis içinde uygun yer bulunamaması durumunda üreticiye ait, gerekli koşullara sahip uygun bir alanda geçici depolama yapılması mümkündür.
- Tehlikeli atık geri kazanım ve bertaraf tesisleri için çevre lisansı alınması zorunludur. Çevre lisansı alınması işlemlerinde Çevre Kanununca Alınması Gereken İzin ve Lisanslar Hakkında Yönetmelik esasları uygulanır.

3.2. Atık yönetim planları

Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliğine göre Tehlikeli Atık Yönetim Planı: Atıkların çevreyle uyumlu bir şekilde yönetimini sağlamak üzere hazırlanan kısa ve uzun vadeli program ve politikalar olarak tanımlanmıştır.

17.06.2011 tarih ve 27967 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Bazı Tehlikesiz Atıkların Geri Kazanımı Tebliğinin yürürlüğe girmesiyle birlikte atık yönetim planlarının tehlikeli ve tehlikesiz atıkları içerecek şekilde "Endüstriyel (Tehlikeli ve Tehlikesiz)Atık Yönetim Planı olarak hazırlanması gerekmektedir.

Tehlikeli atık üreticileri atıkların insan sağlığı ve çevreye yönelik zararlı etkisini en aza düşürecek şekilde atık yönetimini sağlamakla yükümlüdür. Bu amaçla üç yıllık atık yönetim planı hazırlanarak valilikten onay alınmak üzere sunulur. Atık yönetim planlarında;

- Atık kodları ve miktarları,
- Varsa geçici depolama alanı ile ilgili bilgiler,
- Atıkların ne kadarının geri kazanıldığı,
- Ne kadarının bertarafa gönderildiği,
- Atıkların gönderildiği geri kazanım ve bertaraf tesislerinin isim ve adresleri,
- Varsa atıklara uygulanan ön işlemler,

➤Tesis içinde atık minimizasyonu için yapılan işlemlerle ilgili bilgiler yer almalıdır.

Atık yönetim planlarının onay için sunulmasından sonra İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğüne tesiste yerinde inceleme yapılır. Yapılan denetimde; atık yönetim planının üretilen tüm atıkların mevzuata uygun şekilde yönetimini içerdiği, tesis içinde atıkların toplanması taşınması ve geçici depolanması gibi işlemlerde çevre ve çalışanların sağlığı ve emniyeti ile ilgili her türlü tedbir alınmış olduğu, atık depolama sahalarının mevzuata uygun olduğunun tespiti halinde plan Valilikçe onaylanır.

3.3. Atıkların geçici depolanması

Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliğine göre Geçici Depolama: Atıkların ara depolama, geri kazanım ve nihai bertaraf tesislerine ulaştırılmadan yada tesiste tekrar kullanmadan önce, atık üreticisi tarafından tesis içinde, tesis içinde uygun yer bulunmaması durumunda üreticiye ait uygun bir alanda güvenli bir şekilde depolanması olarak tanımlanmıştır. Tehlikeli atıkların tesis içinde geçici depolanması ile ilgili koşullar yönetmelikte belirtilmiş olup, buna göre;

- Tesis sınırları içinde, tesis ve binalardan uzakta beton bir saha üzerine yerleştirilmiş sağlam, sızdırmaz, emniyetli ve uluslararası kabul görmüş standartlara uygun konteynırlar içerisinde,
- Konteynırların üzerinde tehlikeli atık ibaresine yer verilmesi,
- Depolanan maddenin miktarını ve depolama tarihini konteynırlar üzerinde belirtilmesi,
- Konteynırların hasar görmesi durumunda atıkları, aynı özellikleri taşıyan başka bir konteynıra aktarılması,
- Konteynırların devamlı kapalı kalmasının sağlanması,
- Atıkların kimyasal reaksiyona girmeyecek şekilde geçici depolanması gerekmektedir.

Tesis içinde atıkların toplanması taşınması ve geçici depolanması gibi işlemlerden sorumlu olan, herhangi bir tehlike halinde arazide önlem alabilmek için en az bir kişinin görevlendirilmesi ve bu kişinin iletişim bilgilerinin valiliğe bildirilmesi gerekmektedir.

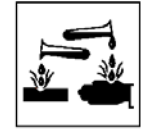

Ayda bin kilografa kadar atık üreten üretici biriktirilen atık miktarı altı bin kilogramı geçmemek kaydı ile valilikten izin almaksızın atıklarını arazisinde en fazla yüz seksen gün geçici depolayabilir.

Ayda bin kilogramdan fazla atık üreten atık üreticisinin atıklarını tesislerinde geçici olarak depolaması durumunda valilikten izin almakla yükümlüdür. Atıkların çevre lisansı almış tesislere en fazla altı ayda bir sevkinin yapılması koşuluyla geçici depolama sahasına süresiz olarak valilikçe izin verilir ve altı aylık dönemlerle denetlenir.

3.4. Atıklarla ilgili kayıtlar, ambalajlama, etiketleme

Tehlikeli atık üreticileri ürettiği atıklarla ilgili kayıt tutmakla, atığını göndereceği çevre lisansı almış olan geri kazanım ya da bertaraf tesisinin istemiş olduğu uluslararası kabul görmüş standartlara uygun ambalajlama ve etiketleme yapmakla yükümlüdür. 26.12.2008 tarih ve 27092 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Tehlikeli Maddelerin ve Müstahzarların Sınıflandırılması, Ambalajlanması ve Etiketlenmesi Hakkında Yönetmelik ekinde bu amaçla kullanılacak sembol ve işaretler belirlenmiştir.

Tablo 1. Tehlikeli Madde ve Müstahzarların Etiketlenmesinde Kullanılacak Tehlike Sembol ve İşaretleri

Tehlike Özelliği	İşareti	Sembolü (Turuncu zemin üzerine siyah baskı)
Patlayıcı	E	
Oksitleyici	O	
Kolay Alevlenir Çok Kolay Alevlenir	F F+	
Toksik Çok Toksik Kanserojen (Kategori 1 Ve 2) Mutajen (Kategori 1 Ve 2) Üreme Sistemine Toksik (Kategori 1 Ve 2)	T T+ T T T	
Aşındırıcı	C	
Zararlı Tahriş Edici Hassaslaştırıcı (Solunum ile) Hassaslaştırıcı (Cilt Teması ile) Kanserojen (Kategori 3) Mutajen (Kategori 3) Üreme Sistemine Toksik (Kategori 3)	Xn Xi Xn Xi Xn Xn Xn	
Çevre İçin Tehlikeli	N	

3.5. Analizler

Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin ekinde yer alan EK-IV'te (M) işareti ile belirlenmiş kodlara sahip atıkların tehlikeli olup, olmadığı Bakanlıkça yetkilendirilmiş kurum/kuruluşlara ait laboratuvarlarca yapılan analizlerle belgelenmesi gerekmektedir. Bu analizlere ilişkin yapılan harcamaların karşılanması atık üreticisinin yükümlülüğüdür.

Ayrıca geri kazanım ve bertaraf tesisleri atığın tesise girişinde atığın fiziksel ve kimyasal analizini yapmakla, atığın taşıma formunda belirtilen atık tanımına uygunluğunu tespit etmekle yükümlüdür.

3.6. Atık beyan formları

Tehlikeli atık üreticileri her yıl takip eden yılın en geç Mart ayı sonuna kadar bir önceki yıla ait bilgileri içerecek şekilde Bakanlıkça hazırlanan web tabanlı programı kullanarak Atık Beyan Formu doldurmak, onaylamak ve çıktısını almak ve beş yıl boyunca bir nüshasını saklamakla yükümlüdür.

Üreticilerin göndermekle yükümlü olduğu bir önceki yılın bilgilerini içeren atık beyan formları İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğüne değerlendirilir ve gerekli düzeltmelerin yapılması sağlanır.

Atık Beyan Formlarının içeriğinde;

- Ait olduğu yıl,
- Tesis adı, adresi, tesis sorumlusu,
- Atık adı ve kodları
- Atık Miktarı,
- Atık işleme yöntemi ve işlemin nerede yapıldığı,
- Atığın gönderildiği geri kazanım/bertaraf tesisi ismi ve lisans numarası bulunmaktadır.

3.7. Atık taşınması

Tehlikeli atık üreticileri atık depolanması veya bertarafını tesis dışında yapması durumunda Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği Ek 9A daki bilgileri içeren ulusal atık taşıma formlarını doldurmak, atıkların taşınması sırasında mevcut uluslararası standartlara uymak, atığı bertaraf tesisinin kabul etmemesi durumunda taşıyıcıyı başka bir tesise göndermekle veya taşıyıcının atığı geri getirmesini ve bertarafını sağlamakla yükümlüdür. Atıkların taşınması ve bertarafı ile ilgili harcamaları atık üreticisi karşılar.

Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin ekinde yer alan EK-IV'te 09 01 Fotoğraf Endüstrisi Atıkları başlığı altında kayıtlı gümüş içeren sabitleştirme banyolarının ve toplamı elli kilogramı geçmeyen tehlikeli atıkların taşınmasında lisanslı araçlarla ve ulusal atık taşıma formlarıyla taşınması şartı aranmaz.

Geri kazanım ve bertaraf tesisleri kabul ettiği atığın taşıma formunu imzalamak ve otuz gün içinde atık üreticisine göndermekle, atık taşıma formu ile ilgili olarak üretici ile arasında uyuşmazlık çıkması halinde, bu uyuşmazlık giderilemezse on beş gün içinde, uyuşmazlığı Bakanlığa bildirmekle yükümlüdür.

Tehlikeli atıkların taşınması bu iş için lisans almış kişi ve kuruluşlarca taşınan atığın özelliğine uygun araçlarla yapılır. Üreticisi tehlikeli atığını lisanslı araçlarla taşıtmak ve lisanslı geri kazanım veya bertaraf tesislerine göndermekle yükümlüdür.

Taşıma işlemi yapılacak araçlarda atık taşıma formu bulundurulması zorunludur. Taşıma Formları atık üreticisi tarafından İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğünden temin edilir. Ülke içi taşımada (Ek 9-A), Uluslararası taşımada ise (Ek 9-B) de yer alan atık taşıma formları kullanılır.

Bu formlardan;

- (D) formu taşıma başlamadan önce, atık üreticisinde kalır, üretici tarafından valiliğe gönderilir,
- (A), (B), (C) formları taşıma esnasında bulundurulmak kaydı ile taşıyıcıya verilir,
- (A), (B) ve (C) formu taşıyıcı tarafından atık bertaraf tesisi sorumlusuna imzalatılarak, (A) ve (B) formları atıkla birlikte teslim edilir. (C) formu ise taşıyıcıda kalır, bir nüshası üreticiye teslim edilir,
- (A) ve (B) formu atık bertarafından sorumlu kişi veya kuruluş tarafından imzalanarak alınır. (A) formunun bir nüshası bertarafçı tarafından net miktarlar, bertaraf yeri ve tarihi form üzerine doldurulduktan sonra Bakanlığa gönderilir,

- (B) formu net miktarlar, bertaraf yeri ve tarihi form üzerine doldurulduktan sonra geri kazanım veya bertaraf eden tarafından üreticiye gönderilir.

Tablo 2. Ulusal Atık Taşıma Formlarının (UATF) Özellikleri

UATF	Renk	Nüsha Sayısı	Nihai Olarak Muhafaza Edilecek Yer		Açıklama
			1.Nüsha	2.Nüsha	
A	MAVİ	2	Bakanlık	Bertarafçı	Bertarafçı tarafından Bakanlığa gönderilir
B	PEMBE	1	Üretici	-	Bertarafçı tarafından üreticiye gönderilir
C	BEYAZ	2	Üretici	Taşıyıcı	Taşıyıcı tarafından üreticiye gönderilir
D	YEŞİL	1	Valilik	-	Üretici tarafından Valiliğe gönderilir

Gönderilen ve alınan tüm taşıma formları üç yıl süre ile saklanmak ve denetimlerde istendiğinde hazır bulundurulmak zorundadır.

3.8. Tesis içinde kazalar

Kaza sonucu veya kasti olarak atıkların dökülmesi ve bunun gibi olaylar sonucu meydana gelen kirliliğin önlenmesi amacıyla, atığın türüne bağlı olarak olayın vuku bulduğu andan itibaren en geç bir ay içinde olay yerinin eski haline getirilmesi ve bununla ilgili tüm harcamaların karşılanması, olay vuku bulduğunda valiliğin bilgilendirilmesi ve kaza tarihi, kaza yeri, atığın tipi ve miktarı, kaza sebebi, atık bertaraf işlemi ve kaza yerinin rehabilitasyonuna ilişkin bilgileri içeren raporun valiliğe sunulması yasal zorunluluktur.

3.9. İşletme Ruhsatı Alınması

Belediye ve mücavir alan sınırları içinde faaliyette bulunan ve tehlikeli atık üreten tüm tesislere inşaat ve işletme ruhsatı verilmesi aşamasında, tehlikeli atıkların bertarafının mevzuat hükümleri doğrultusunda sağlandığının tesis sahibi tarafından belgelenmesini gerekmektedir. Bu amaçla ruhsat vermeye yetkili Büyükşehir, İlçe Belediyeleri ve Organize Sanayi Bölgesi Yönetimlerinin ruhsat verilmesi aşamasında tesisin tehlikeli atıkları ile ilgili yükümlülüklerini yerine getirdiğine dair onaylı atık yönetim planı, geçici depolama izni, atık beyan formları ve ulusal atık taşıma formları v.b. belgeleri istemeleri gerekmektedir.

4. İdari ve Adli Cezalar

4.1. İdari yaptırımlara esas yasal dayanaklar

Bilindiği gibi bir tesise idari yaptırım uygulanabilmesi için işlediği kabahatin ve buna karşılık uygulanacak idari yaptırımın mevcut yasalarda açıkça tanımlanmış ve hükme bağlanmış olması gerekmektedir. Ülkemizde tehlikeli atıkların yönetimi ile ilgili kanun, yönetmelik ve tebliğler ile belirlenmiş mevzuat hükümleri aşağıda verilmiştir.

- Atıkların izin verilen tesisler dışında geri kazanılması, bertaraf edilmesi ve/veya ettirilmesi; toprağa, denizlere, göllere, akarsulara ve benzeri alıcı ortamlara dökülmesi, dolgu yapılması

ve depolanması suretiyle çevrenin kirlenmesi yasaktır. (Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmelik Madde 6)

- Her türlü atık ve artığı, çevreye zarar verecek şekilde, ilgili yönetmeliklerde belirlenen standartlara ve yöntemlere aykırı olarak doğrudan ve dolaylı biçimde alıcı ortama vermek, depolamak, taşımak, uzaklaştırmak ve benzeri faaliyetlerde bulunmak yasaktır. Kirlenme ihtimalinin bulunduğu durumlarda ilgililer kirlenmeyi önlemekle; kirlenmenin meydana geldiği hallerde kirlen, kirlenmeyi durdurmak, kirlenmenin etkilerini gidermek veya azaltmak için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdürler. (Çevre Kanunu Madde 8)
- Atık üreticileri uygun metot ve teknolojiler ile atıklarını en az düzeye düşürecek tedbirleri almak zorundadırlar. Atıkların üretiminin ve zararlarının önlenmesi veya azaltılması ile atıkların geri kazanılması ve geri kazanılabilen atıkların kaynağında ayrı toplanması esastır. Atık yönetim plânlarının hazırlanmasına ilişkin esaslar, Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir. Geri kazanım imkânı olmayan atıklar, yönetmeliklerle belirlenen uygun yöntemlerle bertaraf edilir... Tehlikeli atık üreticileri, yönetmelikle belirlenecek esaslara göre atıklarını bertaraf etmek veya ettirmekle yükümlüdürler.(Çevre Kanunu Madde 11)
- Denetime tabi tesis ve faaliyetler ilgili mevzuat kapsamında gerekli ölçüm ve analizleri, Bakanlığa ya da Bakanlıkça yetkilendirilmiş özel veya kamu kurum ve kuruluşların laboratuvarlarına yaptırmakla, denetim sırasında çevre denetim görevlisinin tesis veya faaliyetlerin alanlarına girmesini, güvenliğini ve denetim için gerekli görülen personel ve her türlü ekipmanı sağlamakla, çevre denetim görevlisinin gerekli gördüğü hallerde ve/veya itiraz durumunda ölçüm ve analizlerin giderlerini karşılamakla, denetim sırasında çevre mevzuatı kapsamında istenilen bilgi ve belgeleri öngörülen sürede ve eksiksiz olarak sağlamakla yükümlüdür. (Çevre Denetimi Yönetmeliği Madde 6)
- İlgililer Bakanlığın veya denetimle yetkili diğer mercilerin isteyecekleri bilgi ve belgeleri vermek, yetkililerin yaptıracağı analiz ve ölçümlerin giderlerini karşılamak, denetim esnasında her türlü kolaylığı göstermek zorundadırlar. İlgililer, çevre kirliliğine neden olabilecek faaliyetleri ile ilgili olarak, kullandıkları hammadde, yakıt, çıkardıkları ürün ve atıklar ile üretim şemalarını, acil durum plânlarını, izleme sistemleri ve kirlilik raporları ile diğer bilgi ve belgeleri talep edilmesi halinde Bakanlığa veya yetkili denetim birimine vermek zorundadırlar. (Çevre Kanunu Madde 12)
- Atıkların yarattığı çevresel kirlenme ve bozulmadan doğan zararlardan dolayı atık üreticileri, taşıyıcıları, bertaraf edicileri kusur şartı aranmaksızın sorumludurlar. Adı geçen sorumluların, meydana gelen zararlardan ötürü genel hükümlere göre de tazminat sorumluluğu saklıdır. (Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği Madde 5d)
- Çevreyi kirletenler ve çevreye zarar verenler sebep oldukları kirlenme ve bozulmadan doğan zararlardan dolayı kusur şartı aranmaksızın sorumludurlar. Kirlenenin meydana gelen zararlardan ötürü genel hükümlere göre de tazminat sorumluluğu saklıdır. Çevreye verilen zararların tazminine ilişkin talepler zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten itibaren beş yıl sonra zamanaşımına uğrar. (Çevre Kanunu Madde 28)
- Atıkların yönetiminden kaynaklanan her türlü çevresel zararın giderilmesi için yapılan harcamalar kirlen, öder prensibine göre atıkların yönetiminden sorumlu olan gerçek ve tüzel kişiler tarafından karşılanır. Atıkların yönetiminden sorumlu kişilerin çevresel zararı durdurmak, gidermek ve azaltmak için gerekli önlemleri almaması veya bu önlemlerin yetkili makamlarca doğrudan alınması nedeniyle kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılan gerekli harcamalar 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre atıkların yönetiminden sorumlu olanlardan tahsil edilir. (Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği Madde 5e)
- Yönetmelik hükümlerine aykırılık halinde 2872 sayılı Çevre Kanununun 15 ve 16 ncı maddelerinde belirtilen merciler tarafından gerekli işlemler yapılır ve 26 ncı maddedeki yaptırım uygulanır. Kanunun 24 ncü maddesindeki merciler tarafından 20, 21 ve 23 üncü

maddelerinde belirtilen idari nitelikteki cezalar verilir. (Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği Madde 49)

- Bu Kanun ve bu Kanun uyarınca yayımlanan yönetmeliklere aykırı davranışlara söz konusu aykırı faaliyeti düzeltmek üzere Bakanlıkça ya da 12 nci maddenin birinci fıkrası uyarınca denetim yetkisinin devredildiği kurum ve merciler tarafından bir defaya mahsus olmak üzere esasları yönetmelikle belirlenen ve bir yılı aşmamak üzere süre verilebilir. Faaliyet; süre verilmemesi halinde derhal, süre verilmesi durumunda, bu süre sonunda aykırılık düzeltilmez ise Bakanlıkça ya da 12 nci maddenin birinci fıkrası uyarınca denetim yetkisinin devredildiği kurum ve merciler tarafından kısmen veya tamamen, süreli veya süresiz olarak durdurulur. Çevre ve insan sağlığı yönünden tehlike yaratan faaliyetler süre verilmeksizin durdurulur... Süre verilmesi ve faaliyetin durdurulması, bu Kanunda öngörülen cezaların uygulanmasına engel teşkil etmez. (Çevre Kanunu Madde 15)
- Yapılan denetim sırasında, Kanunda belirtilen yasaklara uyulmadığının veya yükümlülüklerin yerine getirilmediğinin saptanması durumunda, idari para cezasının yanı sıra, yetkili makamca tesis veya faaliyetlere, yasaklara aykırı faaliyetin düzeltilmesi ve Kanunda belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilmesi için denetim ekibi tarafından;
  - ... d) Kanununun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde belirtilen yükümlülüğün yerine getirilmesi için bir aya kadar,
  - i) Kanununun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (v) bendinde belirtilen yükümlülüğün yerine getirilmesi için;
    - 1) Lisans almış geri kazanım/bertaraf tesislerine aksaklıklarını giderecek termin planı için on iş gününe ve yatırımlarını tamamlamak için ise altı aya kadar,
    - 2) Tehlikeli atık üreten tesislerde uygunsuzluk tespit edilirse, bu uygunsuzluğu gidermek üzere bir aya kadar, uygunsuzluğun giderilmesi için yatırım gerekmesi halinde termin planı verilmesi için on iş gününe ve yatırımın tamamlanması için de altı aya kadar,
    - 3) Kaza durumunda tehlikeli atıkların ve tehlikeli kimyasalların döküldüğü yerde kirliliğin ortadan kaldırılması için bir aya kadar, süre verilebilir.
  - (2) Bu süreler sonunda yasaklara uymayan veya yükümlülüğünü yerine getirmeyen tesis veya faaliyetin çalışması, yasağın veya yerine getirilmeyen yükümlülüğün çeşit ve niteliğine göre kısmen veya tamamen süreli veya süresiz olarak durdurulur.
  - (3) Çevre kirliliğinin toplum sağlığı yönünden tehlike yarattığı hallerde tesis veya faaliyet, süre verilmeksizin kısmen veya tamamen durdurulur ve Sağlık Bakanlığına bildirilir. (Çevre Denetimi Yönetmeliği Madde 31)
- Yapılan denetim sırasında, Kanunda belirtilen gerekliliklere uyulmadığının veya yükümlülüklerin yerine getirilmediğinin saptanması durumunda Kanununun 20 nci maddesinde belirtilen cezalar uygulanır. Söz konusu idari yaptırım kararına yol açan uygunsuzluk, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile diğer kanunlara göre suç oluşturuyor ise kovuşturma yapılması için Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunulur. (Çevre Denetimi Yönetmeliği Madde 30)
- Bu Kanunda öngörülen idarî yaptırım kararlarını verme yetkisi Bakanlığa aittir. Bu yetki, 12 nci maddenin birinci fıkrası uyarınca denetim yetkisinin devredildiği kurum ve merciler tarafından da kullanılır. Bu Kanunda öngörülen idarî yaptırım kararları Bakanlık merkez teşkilâtında genel müdürler, taşra teşkilâtında il çevre ve orman müdürlerince verilir. (Çevre Kanunu Madde 24)

4.2. İdari para cezaları

- 12 inci maddede öngörülen bildirim ve bilgi verme yükümlülüğünü yerine getirmeyenlere 6.000 Türk Lirası idarî para cezası verilir. (Çevre Kanunu Madde 20g)
- Bu kanunda ve ilgili yönetmeliklerde öngörülen yasaklara veya sınırlamalara aykırı olarak tehlikeli atıkları toplayan, ayıran, geçici ve ara depolama yapan, geri kazanan, yeniden kullanan, taşıyan, ambalajlayan, etiketleyen, bertaraf eden ve ömrü dolan tehlikeli atık

bertaraf tesislerini kurallara uygun olarak kapatmayanlara 100.000 Türk Lirasından 1.000.000 Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir. (Çevre Kanunu Madde 20v)

- Bu maddenin (k), (l), (r), (s), (t), (u), (v) ve (y) bentlerinde öngörülen idarî para cezaları kurum, kuruluş ve işletmelere üç katı olarak verilir. (Çevre Kanunu Madde 20)

4.3. İdari para cezaları güncel miktarları

12.01.2012 tarih ve 28171 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “2872 Sayılı Çevre Kanunu Uyarınca Verilecek İdari Para Cezalarına İlişkin Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (2012/2)” ile 2012 yılında uygulanacak idari para cezaları miktarları belirlenmiştir. Buna göre;

- Kanunun 20(g) bendi için uygulanacak ceza miktarı 9.420 TL,
- Kanunun 20 (v) bendi için uygulanacak ceza miktarı 157.076 TL.’ndan 1.570.780 TL. na kadar olarak güncellenmiştir.

4.4. Adli cezalar

- Bu Kanunun 12 nci maddesinde öngörülen bildirim ve bilgi verme yükümlülüğüne aykırı olarak yanlış ve yanıltıcı bilgi verenler, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu Kanunun uygulanmasında yanlış ve yanıltıcı belge düzenleyenler ve kullananlar hakkında 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümleri uygulanır (Çevre Kanunu Madde 26)
- Bu maddenin uygulamasında Türk Ceza Kanunu ile diğer kanunların, fiilin suç oluşturması haline ilişkin hükümleri saklıdır. (Çevre Kanunu Madde 20)
- (1)İlgili kanunlarla belirlenen teknik usullere aykırı olarak ve çevreye zarar verecek şekilde, atık veya artıkları toprağa, suya veya havaya kasten veren kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Atık veya artıkları izinsiz olarak ülkeye sokan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (3) Atık veya artıkların toprakta, suda veya havada kalıcı özellik göstermesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza iki katı kadar artırılır. (4) Bir ve ikinci fıkralarda tanımlanan fiillerin, insan veya hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvanların veya bitkilerin doğal özelliklerini değiştirmeye neden olabilecek niteliklere sahip olan atık veya artıklarla ilgili olarak işlenmesi halinde, beş yıldan az olmamak üzere hapis cezasına ve bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur. (5) Bu maddenin iki, üç ve dördüncü fıkrasındaki fiillerden dolayı tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. (5237 sayılı Türk Ceza Kanunu Madde 181 Çevrenin Kasten Kirletilmesi)
- (1) Çevreye zarar verecek şekilde, atık veya artıkların toprağa, suya veya havaya verilmesine taksirle neden olan kişi, adli para cezası ile cezalandırılır. Bu atık veya artıkların, toprakta, suda veya havada kalıcı etki bırakması halinde, iki aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (2) İnsan veya hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvanların veya bitkilerin doğal özelliklerini değiştirmeye neden olabilecek niteliklere sahip olan atık veya artıkların toprağa, suya veya havaya taksirle verilmesine neden olan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (5237 sayılı Türk Ceza Kanunu Madde 182 Çevrenin Taksirle Kirletilmesi)

4.5. Fiillerin Tekrarı

Bu Kanunda belirtilen idarî para cezaları, bu cezaların verilmesini gerektiren fiillerin işlenmesinden itibaren üç yıl içinde birinci tekrarında bir kat, ikinci ve müteakip tekrarında iki kat artırılarak verilir. (Çevre Kanunu Madde 23)

Kaynaklar

2872 sayılı Çevre Kanunu (5491 sayılı kanunla değişik.).

Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği (14.03.2005 tarih ve 25755sayılı R.G.).

Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmelik (05.07.2008 tarih ve 26927 sayılı R.G.).

Çevre Denetimi Yönetmeliği (21.11.2008 tarih ve 27061 sayılı R.G.).

Tehlikeli Maddelerin ve Müstahzarların Sınıflandırılması, Ambalajlanması ve Etiketlenmesi Hakkında Yönetmelik (26.12.2008 tarih ve 27092 sayılı R.G.)

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu.

2872 Sayılı Çevre Kanunu Uyarınca Verilecek İdari Para Cezalarına İlişkin Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (2012/2) (12.01.2012 tarih ve 28171 sayılı R.G.).